

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Соціально-гуманітарний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету

_____ Оксана ГОМОТЮК
« ____ » _____ 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
В. о. проректора з _____ науково-
педагогічної роботи

_____ Віктор ОСТРОВЕРХОВ
« ____ » _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з навчальної дисципліни «Сучасна українська літературна мова
(Морфологія)»

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність – 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями

014.02 (мова і література) (польська),

014.01 (мова і література) (українська))

Освітньо-професійна програма – «Середня освіта. Польська мова та
література, українська мова та література»

Кафедра інформаційної та соціокультурної діяльності

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції	Практ.	ІРС	Тренінг, КПЗ	СРС	Разом	Екзамен (сем.)
Денна	II	III	28	14	3	4	101	150	IV
Заочна	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Тернопіль – ЗУНУ
2023

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів «Середня освіта. Польська мова та література, українська мова та література» галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями 014.02 (мова і література) (польська), 014.01 (мова і література) (українська)), затвердженої Вченою радою ЗУНУ (Протокол № 9 від 15 червня 2022 року)

Робочу програму склала к. філол. наук, доцент кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності Наталія Ліщинська.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності, протокол № 1 від 28 серпня 2023 року

Завідувач кафедри к. іст. наук, доцент

Ірина НЕДОШИТКО

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями 014.02 (мова і література) (польська), 014.01 (мова і література) (українська)), протокол № 1 від 30 серпня 2023 року

Голова групи забезпечення спеціальності
д. пед. наук, професор

Юрій ЩЕРБЯК

Гарант освітньо-професійної програми
«Середня освіта. Польська мова та література,
українська мова та література»
д. пед. наук, професор

Юрій ЩЕРБЯК

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Сучасна українська літературна мова (Морфологія)»

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Сучасна українська літературна мова (Морфологія)»

Навчальна дисципліна «Сучасна українська літературна мова (Морфологія)»	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Статус дисципліни обов'язкова дисципліна циклу загальної підготовки
Кількість залікових модулів – 3	Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями 014.02 (мова і література) (польська), 014.01 (мова і література) (українська))	Рік підготовки <i>Денна – II</i> Семестр: <i>Денна – III</i>
Кількість змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти бакалавр	Лекції <i>Денна – 28 год.</i> Практичні заняття: <i>Денна – 14 год.</i>
Загальна кількість годин – 150	Освітньо-професійна програма «Середня освіта. Польська мова та література, українська мова та література»	Самостійна робота <i>Денна – 101 год.,</i> <i>Тренінг, КПЗ – 4 год.</i> Індивідуальна робота – 3 год.
Тижневих годин – 10,7 з них аудиторних – 3		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА (Морфологія)»

2.1. Мета вивчення дисципліни

«Сучасна українська літературна мова (Морфологія)» – обов’язкова навчальна дисципліна циклу професійної підготовки, що вивчає явища, які характеризують граматичну природу слова як граматичної одиниці, будову та розряди слів (частини мови), граматичні категорії та систему їх словозміни.

Особлива увага звертається на класифікацію частин мови сучасної української мови, їх граматичні ознаки, словоформи та синтаксичну роль; парадигми словоформ, їх утворення і правопис; морфологічний аналіз слова.

Метою курсу є формування теоретичних і практичних знань із морфології; засвоєння морфологічних норм сучасної української літературної мови, підвищення рівня грамотності.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Завдання вивчення дисципліни полягають у засвоєнні ключових понять морфології; одиниць сучасної української мови; набутті навичок застосування прийомів і методів морфологічного аналізу мовних одиниць; підготовці здобувачів освіти до виконання лінгводидактичних та дослідницьких завдань.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування яких забезпечує вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Сучасна українська літературна мова (Морфологія)» формує такі загальні та професійні компетентності:

- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;
- здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, розмаїття і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження;
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді,
- спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.
- здатність вчитися й опановувати сучасні знання;
- здатність застосовувати здобуті знання у практичній професійній діяльності;

- здатність до використання предметних знань в освітньому процесі;
- здатність до інтеграції предметних знань із різних освітніх галузей;
- здатність ефективно й компетентно брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в галузі філології, професійно застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації: мовознавства, літературознавства, перекладознавства, прикладної лінгвістики, літературної критики тощо;
- здатність розуміти роль лінгвістики у формуванні сучасної наукової картини світу; мати чітке уявлення про походження мови, принципи і механізми її функціонування й розвитку, системний і антропоцентричний підходи в мовознавстві; усвідомлення ролі мови в житті соціуму; вміння розвивати в учнів необхідні лінгвістичні компетентності;
- здатність розвивати мовно-комунікативну компетентність учнів.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення курсу «Сучасна українська літературна мова (Морфологія)» є знання зі шкільного курсу української мови, а також із лексикології, фразеології, лексикографії, фонетики, морфеміки та словотвору сучасної української літературної мови, вступу до мовознавства.

У свою чергу, знання морфології є основою для вивчення синтаксису та пунктуації сучасної української літературної мови.

2.5. Результати навчання

Опанувавши навчальну дисципліну «Сучасна українська літературна мова (Морфологія)», здобувач повинен:

- здійснювати професійну діяльність державною та іноземною мовою усно та письмово;
- розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних інноваційних методів; знати систему мови, аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють; володіти нормами літературної мови й уміти їх застосовувати у практичній діяльності; характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію; знати загальні властивості літератури як мистецтва слова; інтерпретувати твори української, польської та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку та місце в літературному процесі; знати історію мов і літератур, що вивчаються, уміти застосовувати ці знання у професійній діяльності; здійснювати лінгвістичний та літературознавчий аналізи текстів різних стилів і жанрів; володіти навичками участі в наукових та / або прикладних дослідженнях у галузі філології; застосовувати у професійній діяльності нормативні засоби мови в усному

та писемному мовленні;

- застосовувати ефективні моделі міжособистісної комунікації як у професійній діяльності, так і поза її межами;
- застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію змісту різних освітніх галузей в освітньому середовищі.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА (Морфологія)»

Змістовий модуль 1. САМОСТІЙНІ ЧАСТИНИ МОВИ

Тема 1. ГРАМАТИКА ЯК НАУКА. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЧАСТИН МОВИ

1. Предмет граматики. Її розділи.
2. Граматичне значення слова. Основні засоби його вираження.
3. Єдність граматичних і лексичного значення слова.
4. Граматична форма і граматична категорія.
5. Предмет та основні поняття морфології.
6. Загальне поняття про частини мови. Принципи їх класифікації.

Тема 2. ІМЕННИК

1. Іменник як частина мови. Його характеристика.
2. Розряди іменників з погляду лексикології та граматики.
3. Іменники-істоти й неістоти.
4. Конкретні й абстрактні іменники.
5. Матеріальні та речовинні іменники.
6. Збірні іменники.
7. Граматичні категорії іменників.

Тема 3. ПРИКМЕТНИК

1. Загальна характеристика прикметника як частини мови.
2. Розряди прикметника за значенням: якісні, відносні та присвійні прикметники.
3. Ступені порівняння якісних прикметників.
4. Словотвір прикметників.

Тема 4. ЧИСЛІВНИК

1. Значення числівника та його граматичні форми.
2. Розряди числівників за значенням і граматичними ознаками.
3. Групи числівників за будовою.
4. Відмінювання числівників.

Тема 5. ЗАЙМЕННИК

1. Значення числівника та його граматичні форми.
2. Значення займенника. Співвідношення займенників з іншими частинами мови.
3. Групи займенників за значенням.
4. Відмінювання займенників.

Тема 6. ПРИСЛІВНИК

1. Прислівник як частина мови.

2. Розряди прислівників. Ступені порівняння якісно-означальних прислівників.
3. Розряди прислівників за походженням. Явище адвербіалізації.
4. Поняття про категорію стану як окремий розряд слів.
5. Правопис прислівників.

Тема 7. Дієслово. Форми дієслова. Дієвідмінювання

1. Загальна характеристика дієслова як частини мови.
2. Система дієслівних форм, їх морфолого-синтаксичні особливості.
3. Загальнодієслівні та морфологічні категорії дієслова.
4. Дві основи дієслова. Утворення дієслівних форм. Поняття про дієслівні класи.
5. Поняття про дієвідмінювання дієслів. Їх поділ на відміни. Особливості дієвідмінювання.

Тема 8. Дієслівні категорії виду, стану та перехідності

1. Лінгвістичне поняття категорії виду та її семантичні різновиди.
2. Творення корелятивних видових пар.
3. Одно- та двовидові дієслова.
4. Поняття категорії стану. Активний, пасивний та зворотно-середній стан дієслова.
5. Категорія перехідності. Її морфолого-синтаксична природа.
6. Поняття про перехідні та неперехідні дієслова. Їх формальні та етимологічні ознаки.

Тема 9. Дієслівні категорії особи, числа і роду

1. Категорії особи і числа дієслова. Особові і неособові дієслівні форми. Значення особових форм.
2. Засоби вираження особи в українській мові. Особливості вживання особових форм дієслів.
3. Безособові дієслова і дієслова неповної особової парадигми.
4. Категорія роду дієслова та засоби її вираження.

Тема 10. Дієслівні категорії часу і способу

1. Загальне поняття дієслівної категорії часу.
2. Значення, творення засоби вираження форм теперішнього, майбутнього, минулого і давноминулого часу.
3. Особливості вживання часових форм.
4. Семантична суть дієслівної категорії способу.
5. Способи вираження та особливості творення форм дійсного, умовного і наказового способів.
6. Поняття про бажальний і спонукальний способи.

Тема 11. ДІЄПРИКМЕТНИК ТА ДІЄПРИСЛІВНИК ЯК ОСОБЛИВІ ФОРМИ ДІЄСЛОВА

1. Статус дієприкметника у граматичній структурі сучасної української літературної мови.
2. Двоїстий характер дієприкметника. Його граматичні ознаки.
3. Особливості творення дієприкметників.
4. Субстантивація та ад'ективація дієприкметників.
5. Визначення дієприслівника та його статус в українській мові.
6. Граматичні особливості й утворення дієприслівників.
7. Перехід дієприслівників в інші частини мови.

Змістовий модуль 2. СЛУЖБОВІ ЧАСТИНИ МОВИ

Тема 12. СПОЛУЧНИК

1. Поняття про службові частини мови.
2. Сполучник як службова частина мови.
3. Розряди сполучників за походженням. Характеристика сполучників із погляду їх уживання.
4. Групи сполучників за характером синтаксичних відношень.
5. Поняття про сполучні слова.

Тема 13. ПРИЙМЕННИК

1. Статус прийменника в сучасній українській літературній мові.
2. Розряди прийменників за походженням і будовою.
3. Сміслові відношення прийменників. Особливості вживання прийменників.
4. Багатозначність та синонімія прийменникових конструкцій.

Тема 14. ЧАСТКА

1. Проблема лінгвістичного статусу часток в українській мові.
2. Функціонально-семантична характеристика часток.
3. Склад часток за будовою і походженням.
4. Правопис часток.

4. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ ДИСЦИПЛІНИ

«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА (Морфологія)»

Тема	Кількість годин					
	Лекції	Практ. заняття	Самост. робота	Інд. робота	Тренінг, КПЗ	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1 САМОСТІЙНІ ЧАСТИНИ МОВИ						
Тема 1. Граматика як наука. Загальна характеристика частин мови	2	2	7	2	2	Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 2. Іменник	2		7			Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 3. Прикметник	2	2	7			Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 4. Числівник	2		7			Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 5. Займенник	2		8			Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 6. Прислівник	2	2	7			Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 7. Дієслово. Форми дієслова. Дієвідмінювання	2	2	7	1	2	Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 8. Дієслівні категорії виду, стану та перехідності	2		7			Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 9. Дієслівні категорії особи, числа і роду	2	2	7			Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 10. Дієслівні категорії часу і способу	2		7			Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 11. Дієприкметник та дієприслівник як особливі форми дієслова	2	2	7			Усне опитування, практичні завдання, тести
Змістовий модуль 2 СЛУЖБОВІ ЧАСТИНИ МОВИ						
Тема 12. Сполучник	2	2	7			Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 13. Прийменник	2		8			Усне опитування,

						практичні завдання, тести
Тема 14. Частка	2		8			Усне опитування, практичні завдання, тести
Разом	28	14	101	3	4	

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. САМОСТІЙНІ ЧАСТИНИ МОВИ

Тема 1. ГРАМАТИКА ЯК НАУКА. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЧАСТИН МОВИ

Питання для обговорення

1. Предмет граматики. Її розділи.
2. Граматичне значення слова. Основні засоби його вираження.
3. Єдність граматичних і лексичного значення слова.
4. Граматична форма і граматична категорія.
5. Предмет та основні поняття морфології. **(Самостійне опрацювання)**
6. Загальне поняття про частини мови. Принципи їх класифікації. **(Самостійне опрацювання)**

Тема 2. ІМЕННИК

Питання для обговорення

1. Іменник як частина мови. Його характеристика.
2. Розряди іменників з погляду лексикології та граматики.
3. Іменники-істоти й неістоти.
4. Конкретні й абстрактні іменники.
5. Матеріальні та речовинні іменники.
6. Збірні іменники. **(Самостійне опрацювання)**
7. Граматичні категорії іменників.

Тема 3. ПРИКМЕТНИК

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика прикметника як частини мови.
2. Розряди прикметника за значенням: якісні, відносні та присвійні прикметники.
3. Ступені порівняння якісних прикметників. **(Самостійне опрацювання)**
4. Словотвір прикметників.

Тема 4. ЧИСЛІВНИК

Питання для обговорення

1. Значення числівника та його граматичні форми.

2. Розряди числівників за значенням і граматичними ознаками.
3. Групи числівників за будовою.
4. Відмінювання числівників (**Самостійне опрацювання**).

Тема 5. ЗАЙМЕННИК

Питання для обговорення

1. Значення числівника та його граматичні форми.
2. Значення займенника. Співвідношення займенників з іншими частинами мови.
3. Групи займенників за значенням.
4. Відмінювання займенників (**Самостійне опрацювання**).

Тема 6. ПРИСЛІВНИК

Питання для обговорення

1. Прислівник як частина мови.
2. Розряди прислівників. Ступені порівняння якісно-означальних прислівників (**Самостійне опрацювання**).
3. Розряди прислівників за походженням. Явище адвербіалізації.
4. Поняття про категорію стану як окремий розряд слів.
5. Правопис прислівників (**Самостійне опрацювання**).

Тема 7. ДІЄСЛОВО. ФОРМИ ДІЄСЛОВА. ДІЄВІДМІНЮВАННЯ

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика дієслова як частини мови.
2. Система дієслівних форм, їх морфолого-синтаксичні особливості.
3. Загальнодієслівні та морфологічні категорії дієслова.
4. Дві основи дієслова (**Самостійне опрацювання**).
5. Утворення дієслівних форм. Поняття про дієслівні класи.
6. Поняття про дієвідмінювання дієслів. Їх поділ на відміни. Особливості дієвідмінювання.

Тема 8. ДІЄСЛІВНІ КАТЕГОРІЇ ВИДУ, СТАНУ ТА ПЕРЕХІДНОСТІ

Питання для обговорення

1. Лінгвістичне поняття категорії виду та її семантичні різновиди.
2. Творення корелятивних видових пар.
3. Одно- та двовидові дієслова.
4. Поняття категорії стану. Активний, пасивний та зворотно-середній стан дієслова.
5. Категорія перехідності. Її морфолого-синтаксична природа.
6. Поняття про перехідні та неперехідні дієслова. Їх формальні та етимологічні ознаки.

Тема 9. ДІЄСЛІВНІ КАТЕГОРІЇ ОСОБИ, ЧИСЛА І РОДУ

Питання для обговорення

1. Категорії особи та числа дієслова. Особові й неособові дієслівні форми. Значення особових форм.
2. Засоби вираження особи в українській мові. Особливості вживання особових форм дієслів.
3. Безособові дієслова і дієслова неповної особової парадигми.
4. Категорія роду дієслова та засоби її вираження.

Тема 10. ДІЄСЛІВНІ КАТЕГОРІЇ ЧАСУ І СПОСОБУ

Питання для обговорення

1. Загальне поняття дієслівної категорії часу.
2. Значення, творення засоби вираження форм теперішнього, майбутнього, минулого і давноминулого часу.
3. Особливості вживання часових форм дієслів (**Самостійне опрацювання**).
4. Семантична суть дієслівної категорії способу.
5. Способи вираження та особливості творення форм дійсного, умовного і наказового способів.
6. Поняття про бажальний і спонукальний способи.

Тема 11. ДІЄПРИКМЕТНИК ТА ДІЄПРИСЛІВНИК ЯК ОСОБЛИВІ ФОРМИ ДІЄСЛОВА

Питання для обговорення

1. Статус дієприкметника у граматичній структурі сучасної української літературної мови.
2. Двоїстий характер дієприкметника. Його граматичні ознаки.
3. Особливості творення дієприкметників (**Самостійне опрацювання**).
4. Субстантивація та ад'єктивація дієприкметників.
5. Визначення дієприслівника та його статус в українській мові.
6. Граматичні особливості й утворення дієприслівників (**Самостійне опрацювання**).
7. Перехід дієприслівників в інші частини мови.

Змістовий модуль 2. СЛУЖБОВІ ЧАСТИНИ МОВИ

Тема 12. СПОЛУЧНИК

Питання для обговорення

1. Поняття про службові частини мови.
2. Сполучник як службова частина мови.
3. Розряди сполучників за походженням. Характеристика сполучників із погляду їх уживання.

4. Групи сполучників за характером синтаксичних відношень.
5. Поняття про сполучні слова.

Тема 13. ПРИЙМЕННИК

Питання для обговорення

1. Статус прийменника в сучасній українській літературній мові.
2. Розряди прийменників за походженням і будовою.
3. Сміслові відношення прийменників. Особливості вживання прийменників.
4. Багатозначність та синонімія прийменникових конструкцій.

Тема 14. ЧАСТКА

Питання для обговорення

1. Проблема лінгвістичного статусу часток в українській мові.
2. Функціонально-семантична характеристика часток.
3. Склад часток за будовою і походженням.
4. Правопис часток (**Самостійне опрацювання**).

6. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота як одна із форм засвоєння навчального матеріалу у вільний від обов'язкових занять час і без участі викладача передбачає особистісно-орієнтовану організацію самоосвіти студента. Організація самостійної роботи вимагає особливої уваги, бо частина питань курсу виноситься на самостійне опрацювання, а матеріал, передбачений для засвоєння під час самостійної роботи, входить до екзаменаційних завдань.

Самостійна робота забезпечується необхідними навчально-методичними засобами (у тому числі конспектами лекцій, навчально-методичними розробками для самостійного вивчення дисципліни, періодичними виданнями). Студенти мають можливість самостійно опрацьовувати навчальний матеріал у бібліотеці, навчальних кабінетах і комп'ютерних класах із доступом до мережі Інтернет, а також у домашніх умовах (при отриманні відповідного пакету навчально-методичної літератури).

№ з/п	Тематика
1.	Предмет та основні поняття морфології.
2.	Загальне поняття про частини мови. Принципи їх класифікації.
3.	Збірні іменники.
4.	Поділ іменників на відміни та групи.
5.	Збірні іменники.
6.	Ступені порівняння якісних прикметників.
7.	Відмінювання числівників.
8.	Відмінювання займенників.
9.	Ступені порівняння якісно-означальних прислівників.
10.	Правопис прислівників.
11.	Дві основи дієслова.
12.	Особливості вживання часових форм дієслів.
13.	Особливості творення дієприкметників.
14.	Граматичні особливості й утворення дієприслівників.
15.	Правопис часток.
16.	Вигук як особлива частина мови. Його граматичні ознаки й синтаксична роль.

7. ТРЕНІНГ ТА КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

7.1. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГУ

Тренінг (training) – це активний метод отримання нових знань, набуття корисних умінь і навичок з метою ефективного їх використання при виконанні професійних завдань.

Тренінг дає можливість здобувачеві освіти ще під час навчання набути певного досвіду виконання складних, нестандартних завдань, що сприяє формуванню гнучкого мислення, кращому пристосуванню до умов праці.

Порядок проведення тренінгу

Тема тренінгу: «Граматичні виклики» морфології

Мета: звернути увагу на складні випадки правопису й утворення словоформ різних частин мови; узагальнити вивчене із морфології та орфографії; формувати гнучкість мислення, вчитися практично застосовувати здобуті знання.

Хід проведення тренінгового заняття

1. Вступна частина

Повідомлення теми, мети, завдань тренінгу.

2. Організаційна частина

– Вступне слово викладача.
– Опрацювання теоретичного матеріалу про складні випадки написання прислівників, прийменників, часток, особливості відмінювання числівників.

3. Практична частина

– **Колективна робота.** У практичній частині тренінгу здобувачі вищої освіти пишуть невеликий диктант, у тексті якого містяться різні орфограми. Спільно перевіряємо текст, виявляємо помилки, з'ясовуємо, в чому їх суть, написання якої частини мови є найскладнішим.

– **Робота в групах.** На другому етапі роботи здобувачі освіти діляться на групи (по 3-5 осіб). Кожна група отримує текст із завданням прочитати його, записати числівники словами. Учасники кожної групи презентують усім присутнім свій варіант виконаного завдання. Спільно обговорюємо помилки й усі можливі правильні варіанти відмінювання числівників.

– **Індивідуальна робота.** На останньому етапі проведення тренінгу кожен здобувач вищої освіти отримує індивідуальні завдання.

4. Підбиття підсумків
– Спільне обговорення результатів роботи.

7.2. КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАНЯТТЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА (Морфеміка і словотвір)»

Комплексне практичне індивідуальне завдання з курсу «Сучасна українська літературна мова (Морфологія)» має форму практичного завдання, виконання якого потребує цілеспрямованого опанування змісту дисципліни, формування навичок застосування набутих знань, комунікативної грамотності майбутнього фахівця-словесника.

Виконання КПЗ – важлива та обов’язкова складова курсу, один із його обов’язкових залікових кредитів. Це вид позааудиторної роботи студентів, який виконуються ними самостійно у процесі вивчення програмового матеріалу.

Метою КПЗ є оволодіння навичками самостійного вивчення програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, закладання підвалин для подальшої науково-дослідної роботи студентів.

Заліковий модуль КПЗ є методологічною ланкою, що об’єднує теоретичну і практичну складові підготовки здобувачів освіти.

Для виконання КПЗ потрібно виконати такі *завдання*:

- Дібрати з художньої літератури невеликий фрагмент цілісного тексту (до 100-120 слів), визначити частиномовну приналежність кожного слова. Виписати із тексту 10 слів, які належать до різних частин мови (один іменник, один прикметник, одне дієслово і т. д.) і письмово виконати їх морфологічний розбір.
- оформити у встановлені терміни письмовий звіт із дотриманням відповідних вимог;
- вчасно здати роботу викладачеві на перевірку.

7.2.1. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КПЗ

Параметри контролю	Рейтингова шкала оцінювання			
	90-100 “відмінно”	75-89 “добре”	60-74 “задовільно”	До 60 “незадовільно”
Самостійність виконання роботи	Робота виконана самостійно	Робота виконана самостійно, але здобувач освіти допускає помилки у транскрипції чи в аналізі фонетичних явищ	Робота виконана частково (відсутній аналіз кількох частин мови) чи містить кілька грубих помилок	Робота виконана частково, містить багато помилок, у тому числі грубих
Відповідність КПЗ вимогам щодо	Відповідає	Відповідає, є окремі помилки у	Частково відповідає, є	Не відповідає, є грубі помилки у

оформлення		визначенні частиномовної приналежності слова чи в його морфологічному аналізі слів	суттєві помилки в оформленні	графічному та мовному оформленні звіту
------------	--	--	------------------------------	--

7.2.2. ГРАФІК ВИКОНАННЯ ЗАВДАННЯ ТА ПОДАННЯ ЗВІТУ ПРО ВИКОНАННЯ КПЗ

Письмовий звіт із КПЗ студент повинен виконати і здати на кафедру за п'ять днів до проведення залікового модуля № 3, що є підставою для допуску його до складання цього модуля.

Захист КПЗ відбувається у встановлені терміни відповідно до робочого плану курсу, графіку навчального процесу в університеті й затвердженого графіку модульного контролю.

7.2.3. ТЕМАТИКА ТА ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КПЗ ІЗ КУРСУ «Сучасна українська літературна мова (Морфологія)»

Виконання КПЗ із дисципліни «Сучасна українська літературна мова (Морфологія)» передбачає декілька етапів.

На початку роботи студент обирає текст для морфологічного аналізу.

Наступним етапом є написання тексту роботи її оформлення.

Письмовий звіт КПЗ подається у вигляді рукопису. Текст, дібраний для аналізу друкують, а частиномовну приналежність слів та їх морфемний аналіз пишуть від руки на аркушах формату А4.

Орієнтовна структура КПЗ:

- Титульний аркуш.
- Надрукований текст.
- Над кожним словом має бути написано, до якої частини мови воно належить (від руки).
- Морфемний аналіз різних частин мови (від руки).

8. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни «Сучасна українська літературна мова (Морфологія)» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- модульне контрольне тестування й опитування;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів КПЗ;
- студентські презентації;
- підсумкова контрольна робота;
- іспит.

Види роботи студента:

1. Робота на практичних заняттях

- участь в обговоренні питань;
- презентаційні виступи на заняттях;
- активна участь у дискусіях;
- розв'язання тестових і практичних завдань.

2. Самостійна робота:

- робота з джерелами;
- презентація результатів самостійної роботи;
- виконання комплексного практичного індивідуального завдання.

3. Контрольні зрізи (написання модульних контрольних робіт).

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються чіткі терміни. Якщо здобувач освіти не з'явився у визначений час через поважну причину (наприклад, у зв'язку з хворобою) він має право скласти модуль в інший час із дозволу керівництва факультету.

У разі отримання негативної оцінки за виконання модульної контрольної роботи, її потрібно перескласти до дати проведення наступного модуля.

Політика щодо академічної доброчесності. Використання друкованих та електронних джерел інформації під час написання модульних контрольних робіт і при складанні заліку заборонено.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. Через об'єктивні причини (воєнний стан, карантин, стан здоров'я здобувача освіти, участь у міжнародних програмах студентського

обміну) навчання може відбуватися в онлайнівій формі за погодженням із керівником курсу та з дозволу керівництва факультету.

9. КРИТЕРІЇ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Сучасна українська літературна мова (Морфологія)» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Заліковий модуль 4	Разом
20 %	20 %	20 %	40%	100 %
1. Усне опитування під час занять: 7 тем по 5 балів – 35 балів 2. Письмова робота – 65 балів.	1. Усне опитування під час занять: 7 тем по 5 бали – 35 балів. 2. Письмова робота – 65 балів.	1. Написання та захист КПЗ – 80 балів. 2. Виконання завдань під час тренінгу – 20 балів.	1. Тестові завдання: 20 тестів по 3 бали за правильну відповідь) – макс. 60 балів. 2. Практичне завдання – макс. 20 балів. 3. Практичне завдання – макс. 20 балів.	

Шкала оцінювання:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

10. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

№	Найменування	Номер теми
1.	Ноутбук	1-14
2.	Пакет роздаткових матеріалів	1-14
3.	Електронний курс на платформі СДН "Moodle"	1-14

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Підручники, посібники, матеріали періодичних видань

1. Горпинич В. О. Морфологія української мови: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 336 с.
2. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія. Київ, 2017. 752 с.
3. Сучасна українська літературна мова : підручник / За ред. проф. А. П. Грищенка. Київ: Вища школа, 1997. – 493 с.
4. Сучасна українська літературна мова : підручник / За ред. проф. М. Я. Плющ. Київ: Вища школа, 2000. 430 с.
5. Сучасна українська літературна мова: Посібник для студентів філол. спеціальностей. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. 299 с.
6. Сучасна українська літературна мова : підруч. для студентів вузів, які вивч. дисципліну «Сучас. укр. літ. мова» / [М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.]; за ред. М. Я. Плющ. – Київ: Вища шк., 1994. 414 с.
7. Сучасна українська літературна мова: підруч. для студ. філол спец. вищ. навч. закл. / М. Я. Плющ [та ін.] ; ред. М. Я. Плющ. 4.вид., стер. Київ: Вища школа, 2003. 430 с.
8. Сучасна українська літературна мова: Підручник для студ. філол. спец. вузів / А. П. Грищенко [та ін.]. 2. вид., перероб. і доп. Київ : Вища школа, 1997. 493 с.
9. Сучасна українська мова. Морфологія.: підручник / За ред. А. К. Мойсеєнка. Київ: Знання, 2013. 524 с.
10. Шкуратяна Н. Г. Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова : Навч. посібник для студ. пед. навч. закл. Київ : Літера, 2000. 685 с.
11. Ющук І. П. Практикум з правопису української мови. URL: <https://ushchuk.files.wordpress.com/2013/09/d196.pdf>

Словники, довідкові видання

1. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики

- / За заг. ред. В. Т. Бусела. Київ: Перун, 2008. 896 с.
2. Ганич В. О., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 360 с.
  3. Глібчук Н., Добосевич У. Словник міжчастиномовних омонімів української мови. Київ: Априорі. 638 с.
  4. Єрмоленко С. Я., Бирик С. П., Тодор О. Г. Українська мова : короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Либідь, 2001. 224 с.
  5. Жовтобрюх В. Ф. Словник українського правопису 50 000. Харків: Ранок, 2013. 640 с.
  6. Жовтобрюх В. Ф. Сучасний український орфографічний словник. Харків: Ранок, 800 с.
  7. Івченко А. Новий орфографічний словник української мови. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2017. 712 с.
  8. Куньч З. Й. Універсальний словник української мови. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 848 с.
  9. Українська мова. Енциклопедія / [Редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Павлюк та ін.]. Київ : Укр. енциклопедія, 2000. 752 с.
  10. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. 391 с.